

МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ЛІРО-ЕПІЧНИХ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА

Личковська Ірина

Науковий керівник: канд. філол. наук Копейцева Л.П.

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького

Постановка проблеми. Велике значення для виховання учнівської молоді має лірика, вивчення ліро-епічних творів І. Франка, оскільки вони мають вплив на формування почуттів, думок, розуму та волі.

Творчість митця стала об'єктом дослідження науковцями, дидактами з різних підходів. Тому такою актуальною є проблема нового, сучасного вивчення спадщини письменника; застосування для досягнення цієї мети нових форм, методів, прийомів у практиці загальноосвітньої школи. Дослідженням творчості письменника та викладанням її у школі займалися визначні літературознавці, літературні критики, педагоги, вчителі-практики: О. Білецький, М. Возняк, О. Дей, О. Забужко, М. Зеров, А. Каспрук, І. Карівець, Л. Копейцева, Є. Пасічник, Л. Сафронова, А. Скоць, Р. Радишевський, Ю. Шевельов, М. Шевчук, М. Яцків та інші.

Учитель-словесник ставить перед собою питання: «Як донести учневі усю палітру почуттів та думок письменника?». Для досягнення найкращих результатів він використовує різноманітні методи та прийоми. Але необхідно пам'ятати, що на кожному уроці потрібно використовувати нову методику, адже це має неабиякий вплив на формування цілісної моделі творчості письменника, яка є неосяжним джерелом мудрості.

Метою статті є дослідження особливостей методики вивчення ліричних, ліро-епічних творів Івана Франка у старшій школі.

Виклад матеріалу. Найголовнішим завданням учителя на сучасному етапі вивчення української літератури є прищеплення учням любові до української поезії, розуміння аналізу та інтерпретації ліро-епічних творів І. Франка, залучення старшокласників до високого мистецтва слова. Нові форми та методи на сучасному етапі все більше привертають увагу вчителів, а головне – старшокласників. Слушними є зауваги Л. Копейцевої щодо необхідності «вдало продуманої методичної системи роботи вчителя-словесника, яка б сприяла розвитку пізнавальної активності учнів...» [5, с. 234], адаптувала навчання до умов реального життя.

Поетична творчість І. Франка – це своєрідний ліричний універсум, «ізмарагдове відображення особи автора, його душі та серця, нервів» [4, с. 423.].

Учні 10 класу за шкільною програмою монографічно вивчають творчість І.Франка, а відтак мають усвідомити різницю між ліричним та ліро-епічним твором. Велике значення в системі роботи вчителя має робота з глосарієм. При цьому важливим буде використання різноманітних методів, прийомів його вивчення: *метод «Навчаючи – учусь»*, який дає учню можливість узяти участь у навчанні та передачі своїх знань іншим. На етапі активізації розумової та творчої діяльності учнів застосовуються ігрові технології, зокрема професійно-ділові та творчі ігри. Учні приходять до висновку, що лірика – це один із трьох літературних родів, у якому навколишня дійсність зображується шляхом передачі почуттів. І. Франко писав, що ціль поезії полягає у тому, щоб викликати у душі читача живі образи тих людей чи речей, котрі нам малює поет, будить ті почуття, які проймали душу поета [7, с.29].

Укладачі чинних шкільних програм з української літератури пропонують до уваги словесників текстуальне вивчення й аналіз поетичних збірок Каменяра «Зів'яле листя» та «3 вершин і низин», вивчення поеми «Мойсей». Щодо першої ліричної збірки, то розпочати вивчення буде доречним з коментування назви збірки «Зів'яле листя». Визначні методисти Т. Бугайко, Ф. Бугайко наголошують на тому, що з'ясування слів у процесі аналізу ліричного твору невідривно пов'язане з висвітленням його змісту, а неправильне або ж недостатнє розуміння окремих слів призводить до того, що учні не мають змогу в повному обсязі сприйняти твір, тим самим не відбудеться ідейно-естетичний вплив на учня [1, с. 126]. Своєрідною частиною збірки є поезії, покладені на музику й стали народними піснями: «Червона калино, чого у лузі гнешся?», «Чого являєшся мені у сні?», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...» тощо. Учні повинні усвідомити, що у ліриці першорядне значення надається виражальним засобам, які формують особливу інтимну атмосферу з виразним емоційним станом, тобто – це ліризм, задушевність, неповторна гама переживань і спостережень: *Ой, ти, дівчино, з горіха зерня / чом твоє серденько – колюче терня? / А твоє слово остре, як бритва? / Чом твої очі сяють тим чаром, / Що запалює серце пожаром?* [7, с. 235.]

Застосовуючи компаративний аналіз, учитель підводить учнів до розуміння, що ліро-епічний твір – це такий віршований художній твір, у якому розкриваються вчинки персонажів (наявний сюжет) і разом з тим у прямій формі виявляється ставлення автора до цих вчинків (ліричні відступи) [2, с. 126]. Для того, щоб учні збагнули особливості роботи з аналізом поем автора, необхідний теоретично-літературознавчий коментар учителя. На вступному занятті педагог повинен донести до учнів інформацію, що у ліро-епічному творі поєднуються епічні сюжетно-розповідні елементи і властива «чистій» ліриці емоційність, віршова форма і

тонкий ліризм. Наприклад: *Се Мойсей, позабутий пророк, / Се дідусь слабосилий, / Що без роду, без стад і жінок / Сам стоїть край могили. / Все, що мав у життю, він віддав / Для одної ідеї, / І горів, і яснів, і страждав, / І трудився для неї*[7, с. 347].

Літературний критик Є. Кирилюк писав, що І. Франка люди наче знають бездоганно, що збагнули усю глибину цієї людини, але все ж таки спадщина Каменяра невичерпна, як атом, і завданням кожного покоління є не пасувати перед труднощами, невтомно працювати, тим самим послідовно розкривати грані його творчості [4, с. 14].

Сучасний методист-літературознавець Н.Волошина акцентує увагу на тому, що ліричні твори сприймаються з трудом не тільки підлітками, але й дітьми старшого віку і навіть дорослими, тому необхідно створити такі умови, щоб учні найповніше пережили почуття ліричного героя, відчули себе на його місці [6, с.99].

Висновки. На сучасному етапі актуальною залишається модернізація шкільного аналізу художнього тексту та його інтерпретації. Отже, вміння інтерпретувати їх у процесі аналізу зумовлюється змістом і структурою самого твору, а також особистісним сприйманням і визначається відповідним алгоритмом роботи, який залежить від знань і вмінь у кожному класі.

Список використаних джерел

1. Бугайко Т. Ф. Українська література в середній школі / Т.Ф. Бугайко, Ф.Ф. Бугайко: курс методики. – К. : Рад. школа, 1962. – 392 с.
2. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Є. Васильєв: підручник. – К.: Либідь, 2001. – 488 с.
3. Кирилюк Є. Іван Франко й наша сучасність (доповідь на науковій конференції, присвяченій 120-літтю від дня народження письменника, у Львові 23 вересня 1976 р.) / Є. Кирилюк // Українське літературознавство. Іван Франко: Статті і матеріали. – Львів: Вища школа, 1978. – Вип.30. – С.3-15.
4. Копейцева Л.П. Сучасні тенденції інтерпретації творчості І.Франка у літературознавстві та дидактиці / Л. Копейцева, Я. Галак. – Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. праць / відп. ред. О.Г. Хомчак. – Мелітополь : Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2016. – Вип. 6. – С. 234–237.
5. Наукові основи методики літератури / За ред. Н.Й. Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. – 344 с.
6. Франко І. Я. Зібрані твори / І.Франко: У 50-ти т. – Т.28. – К.: Основа, 1980. – 502 с.